

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta koskien maakuntien muiden tehtävien rahoitusta (HE 15/2017 täydentäminen)

Vihreä liitto rp. kiittää mahdollisuudesta lausua lakiesitysluonnoksesta.

Hallituksen täydentävä esitysluonnos koskee maakunnan rahoituksen määräytymistä muiden tehtävien kuin sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen ja ympäristöterveydenhuollon osalta. Maakunnille siirtyy näitä muita tehtäviä kunnista, maakunnan liitoilta, kuntayhtymistä, ELYltä, AVI:ltä ja TE-toimistoilta. Tehtäväjoukko on hyvin monimuotoinen ja jopa hajanainen.

Rahoituksen määräytymisen pääsääntö on sinänsä selkeä: kyseisiin tehtäviin tarkoitetut määrärahat siirretään valtion budjetin sisällä nykyisensuuruisina uudelle maakuntien valtionrahoitusmomentille, joka on yleiskatteinen. Poikkeuksina tähän pääsääntöön ovat esimerkiksi EU-rahoitteiset tehtävät ja eräät muut tehtävät, jotka luonteensa tai epätasaisen maantieteellisen jakautumisensa vuoksi on nähty aiheelliseksi pitää erillisrahoituksen piirissä.

Maakunnan muiden tehtävien kuin soten ja pelastustoimen rahoituksen määrä olisi laskennallinen summa, jossa otetaan huomioon olosuhteisiin liittyviä tekijöitä - esimerkiksi asukastiheys, maatalousyritysten määrä sekä kasvupalvelutekijät kuten työttömyys ja yritysten lukumäärä. Rahoituksen määrä ehdotetaan sidottavaksi vain osittain (kertoimella 0,3) kustannustason nousua kuvaavaan maakuntaindeksiin. Tämä "taitettu indeksi" synnyttää vuosien kuluessa tosiasiallisesti leikkurin.

Maakuntien rahoituksen riittävyttä onkin jatkossa seurattava hyvin tarkoin, sillä maakunnilla ei ole juuri mitään mahdollisuuksia vaikuttaa omaan tulo-rahoitukseensa ainakaan niin kauan, kuin niillä ei ole omaa verotusoikeutta. Rahoitus myönnetään netotettuna siten, että asiakas- ja käyttömaksut vähennetään valtionrahoituksen kokonaisuudesta.

On muistettava, että tulevat maakunnat hoitavat sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä alkaen lukuisia tärkeitä ja jopa elintärkeitä tehtäviä, joita joudutaan priorisoimaan korkealle. Silti maakuntien vastuulle tulevat muutkin tehtävät pitää kyetä hoitamaan asianmukaisesti ja asiallisin resurssein. Maakunnan rahoitustilanteen kiristytessä etenkin harkinnanvaraiset tehtävät kuten vaikka luonnonsuojelun edistäminen ovat vaarassa joutua hyvin ahtaalle.

Hallituksen esittämä malli voi myös vaikeuttaa suhdanteisiin reagoimista kansallisella tasolla. Työllisyystilannetta kuvaava kasvupalvelukerroin lisää maakuntien rahoitusta työttömyyden pahentuessa, mutta lisärahoitus kulkee yleiskatteisen valtionapumomentin kautta eikä siis välttämättä ohjaudu täysimääräisesti työllisyyttä edistävien toimien vahvistamiseen. Joissain tilanteissa voidaan tarvita erillislainsäädäntöä ja korvamerkittyä lisärahoitusta. Kasvupalvelukertoimen määrittämisessä käytettävien painojen (työttömät työnhakijat 60%, työttömyysaste 15%, yritysten määrä 25%) oikeaanosuuvuutta on tässä vaiheessa hyvin vaikea arvioida, mutta niitä onkin tarkoitus seurata ja tarvittaessa korjata.

Maakuntauudistuksen yhteydessä on tarkoitus siirtää valtion aluehallinnosta ELY-keskusten ja TE-toimistojen toiminnat maakuntien vastuulle. ELYjä on tällä hetkellä 15 kappaletta, joista osalla on rajoitettu toimiala eli vain yksi tai kaksi vastuualuetta. Hallituksen esittämässä mallissa kaikki tehtävät hajautuisivat 18 maakunnan vastuulle, mikä lisäisi merkittävästi hallinto- ja byrokratiakuluja. Vastaavasti esimerkiksi EU-rakennerahastojen maksatus jakautuisi 18 maakunnalle, kun se nyt on keskitetty neljälle maakunnan liitolle.

Hallituksen esitysluonnosta onkin vielä tarpeellista täsmentää siten, että maakunnille annetaan näiltä osin selkeä ja riittävän täsmällinen yhteistyövelvoite. Tarpeeton hallintobyrokratian lisääminen nykyisestä ei ole

kenenkään eikä varsinkaan julkisen talouden etu. Tämäkin olisi helpompi toteuttaa, mikäli maakuntien määrä olisi nyt esitettyä oleellisesti pienempi (9-12 kpl), jolloin maakunnat olisivat myös taloudelliselta ja toiminnalliselta kantokyvyltään tasavahvempia.

Erikseen hallituksen esitysluonnoksessa säädetään lisäksi siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen toimitiloihin myönnettyjä valtionavustuksia ei peritä kunnilta takaisin, mikäli kiinteistön käyttötarkoituksen muuttuminen tai alkuperäisestä käyttötarkoituksesta poistuminen johtuu maakuntauudistuksen toimeenpanosta. Tämä ratkaisu on oikeudenmukainen.

Vihreä liitto rp:n puolesta 3.5.2017

Risto Kankaanpää, hallintopäällikkö